

VITA JÖVŐNKRŐL ÉS AZ EMBERI LÉT ÉRTELMÉRŐL

Az ázsiai családmódelről hanyatlásáról szóló rövid ismertetésnek (lásd előző, 2023/9. számunkban) az volt a konklúziója, hogy úgy tűnik, Spengler jóslata (*Der Untergang des Abendlandes*) a nagy ázsiai kultúrákat is utóléri, miután azok átvették a nyugati kapitalizmust (*Der Untergang des Ostenlandes?*).

Héjjas István hozzászólása általánosabb dimenzióba helyezte a témát: mi lesz velünk az információtechnológia eluralkodásának következtében. Erre Kiss Károly felidézte Kurzweil és Boström szingularitásra vonatkozó nézeteit....

Héjjas István:

Kedves Karcsi,

Éppen csak átfutottam az írásodat, és elutazás előtt állok, de azért pár észrevétel: Amit leírtál, az fontos információkat tartalmaz, és minden jel szerint világtendenciáról van szó.

Nem szeretek Marx Károlyra hivatkozni, de most ide illik a megállapítása, amely szerint minden társadalom ("ön maga belső dialektikája által") kitermeli magából azokat a tényezőket, amelyek előbb-utóbb a pusztulását okozzák.

Ez azonban nem csupán az emberi társadalmakra lehet igaz, hanem általában az élőlény populációkra is.

Alighanem a Homo sapiens nevű élőlény faj is éppen kollektív öngyilkosságot követ el, és hogy mi jön utána, az megjósolhatatlan.

Ebben a folyamatban a hihetetlenül gyors technikai-technológiai fejlődés játssza a főszerepet, amelyben a kezdetben jó szándékú ipari automatizálás lassan átalakult információ-technikává, amelynek a célja többé már nem a biztonságosabb és jobb minőségű termelés az emberek ellátására, hanem az emberek gondolkodásának manipulálása a nyakukba ömlesztett hatalmas információ áramláson keresztül.

Közben a "szabadság és a demokrácia" elérte azt a szintet, ahol mindenkinek mindenhez joga van, de kötelessége már nincs senkinek.

Ezt a folyamatot a kereszténység sem tudja megállítani. A mai modern kereszténységnek ma már semmi köze Jézus eredeti tanításához, teljesen elveszítette spirituális értékeit, külsőséges tevékenységgé és különféle érdekek kiszolgálójává vált.

Tehát, ahogy mondani szokás: "A helyzet reménytelen, de nem súlyos."

Üdv. H. Pista

Fellner Ákos:

az hogy az X vagy Y családmódel változás lenne az egyedüli oka a demográfiai változásoknak önmagában nem igaz;

hogy miért csökken vagy növekszik a gyerekvállalás az egyéb társadalmi és gazdasági tényezőtől is függ

Kard Aladár:

Kedves István!

Ennél tömörebben és mégis teljes tökéletességgel nem lehetne kifejezni mindazt, ami bennem is megfogalmazódott (persze egy alacsonyabb szinten). Gratulálok!

.....

Baráti nagyrabecsüléssel
Aladár

Kiss Károly:

Kedves Mindnyájakok,

Bár már sokat írtam róla, sokszor szóba hoztam, most újból megismétlem azt a jövőképet, amit főként Kurzweil és Bostrom vallanak: a **szingularitást**, amikor az evolúció következő lépcsőfokán **az ember és a mesterséges intelligencia összeolvad**.

A személyiség jövője az evolucionista világmodellben¹

Ray Kurzweil szerint az univerzum evolúciója az információ testet öltése egyre komplexebb formákban.² Az első korszak a fizikáé és a kémiáé, amikor az információ megjelenik az atomi struktúrákban. A második a biológiáé, amikor az információ megjelenik a DNS-ben. Ezután az információ az idegsejtmintázatok formáját ölti (azaz kialakul az agy). A negyedik a „technológia” korszaka, a hardver és a szoftver megjelenése. És ekkor következik be az a korszak, a szingularitás, amely Kurzweil szerint előttünk áll: „A technológia és az emberi intelligencia egybeolvad: a biológiai módszerek (köztük az emberi intelligencia) integrálódnak az (exponenciálisan) bővülő emberi technológiai bázisba.” A hatodik a kiteljesedés korszaka: a világegyetem öntudatra ébred, „a világegyetemben létező anyag és energia átítatódik intelligens folyamatokkal és tudással”.³ Vulgarizálva: Kurzweil információja Hegel istene; amikor az abszolút szellem – létrehozva a természetet, majd a különféle tudati szférákat – önmagára ismer. De ez a felfogás a buddhizmussal is rokonságot mutat, mely szerint a világ nem más, mint univerzális tudat. Hasonló végcélt mutat fel Teilhard de Chardin is: végső soron minden – tudás, energia, anyag – isteni egyesülés során eggyé válik – ez lesz az „Omega pont”. Kurzweil szingularitása még azt megelőző folyamat: amikor a mesterséges intelligencia utoléri, majd leghagyja a természetes intelligenciát; ember és technika egyesül, és attól kezdve minden megváltozik.

Előttünk áll tehát a nagy kérdés: ez lesz a jövőnk? Összeolvadunk az általunk létrehozott technológiával? Mennyire törvényszerű ez a jövő? Kb. hetvenezer évvel ezelőtt a *Homo sapiens* képessé vált az elvont gondolkodásra. Addig a biológiai evolúció igen lassú, döcögős útján haladtunk. Ezzel ráfordultunk a kulturális evolúció gyors sztrádájára. Most

¹ Részlet „Individualizáció, személyiség, mesterséges intelligencia” c. tanulmánykötetünk összefoglalójából: <https://utodaink-jovoje.hu/konyv.php>

² Kurzweil információ alatt mintázatokat ért, intelligencián a mintázatok felismerésének képességét.

³ Ray Kurzweil: *A szingularitás küszöbén*. 23.

pedig a technológiai evolúció szédületes gyorsaságú pályáján száguldunk tovább? Jó lesz ez nekünk? Akarjuk ezt a jövőt? Egyáltalán, módunkban áll nem akarni?

.....

Bár a Der Untergang des Ostenlandes-ban kultúrákról, társadalmakról volt szó, azt hiszem, a jövő személyiségéről alkotott nézet meghatározza azt is, hogy az milyen társadalomban, kultúrában fog élni...

Sütő Zoltán:

Az emberi gondolkodásban a tudatosság kódolásának alapsémája egy rendkívül egyszerű képlet. Mégpedig az, hogy egy cselekvési motívum esetében rákérdezzünk, hogy **mi az értelme**. Ez a logikai kód viszont önmagában hordoz egy viszonylatot a cselekvési motívum és az "értelme" között. Vagyis, csak annak látjuk értelmét, ami valamiben értelmeződik. Ez pedig egy hierarchikus viszony, amiben az ami értelmeződik, alárendeltje annak, amiben értelmezhető. Az emberi gondolkodásban nem tudhat **értelmes** lenni az, amihez tehát nincs egy olyan hierarchikus fölöttes, amiben értelmezhető.

Annak, hogy kalapács legyen, csak akkor van értelme, ha lehet vele szöveget beverni. Az, hogy egy szög be legyen verve, annak csak akkor van értelme, ha van egy ember, aki számára valamiért elengedhetetlenül fontos a bevert szög. - Na, de mi az értelme annak, hogy legyen ember?

Ez a gondolatmenet semmi egyébire nem alkalmas, mint annak az egyszerű konstellációnak a tudomásul vételére, hogy az ember a saját logikájában önmaga értelmét sem fogja találni, ha nem lehetséges feltételeznie egy transzcendens fölöttest, akiben önmagát értelmezheti. Következésképpen az összes materialista világnézet (mely következetesen fölülről nyitott) megfelelően következetes gondolkodás mellett az ember számára értelmezhetetlen. (Vulgárisan fogalmazva, semmilyen materialista világnézetben az élet értelmét keresni értelmetlen.) Olyan, hogy az ember felépíti magát alulról úgy, hogy előtte van a nagy ismeretlen, és bármilyen mozdulatának értelme lenne kizárt, mivel nincs miben értelmezni.

Miféle értelme lenne a személy és a gép fúziójával tudatossá tenni a világegyetemet, ha egyszer semmiféle fogalom nincs arról, hogy minek lenne jó az, ha a világegyetem tudatos lenne? Rendkívül sajnálatra méltó, ha valaki nem látja, hogy ez az egész egy üres marketing duma. Azért tegyük tudatossá a világegyetemet, hogy tudatos legyen. Azért verjük be a szöveget a falba, hogy be legyen verve a szög a falba.

Másik kérdés, hogy ez az üres, marketing duma a világ jelentős része számára nagykanállal fogyasztható. Magyarul, az emberek rendkívül jelentős része médiumává tehető ennek a tökéletesen üres spekulációnak. Ez sajnos egyrészt az átlagos emberi értelmi képességeket definiálja, másrészt világosan mutatja azt a tényt, hogy valakik rendkívüli találékonysággal szórakoznak az emberiséggel. Azok ugyanis, akik ennek az üres szósznak a médiumává teszik az embert, azok nyilván nem annyira hülyék, hogy ne tudnák azt az elemi összfüggést, ami itt levezetésre

került. Mivel pedig ők definiálják eleve a teljes tematizációs keretrendszert, azon belül pedig a fogalmak jelentését is ők határozzák meg, kitörés ebből olyan irányokban nem léteznek, hogy az általuk definiált kereteket, mint evidenciát elfogadva, azon belül keresni lehetne a megoldást. A megoldás kívül van a teljes keretrendszeren, és ha valaki tényleges megoldást keres, annak egyetlen módja, hogy elkezd visszafelé nyomozni a kultúrtörténetben, az után az elágazási pont után, ahol a trend határozottan azt az irányt vette fel, aminek az eredménye ez a mai teljes elfajulás. (A dolog sajnálatosan messzire megy vissza.)

Bocsánat ezért a nagyon határozott állásfoglalásért. Lehet gondolkozni is, meg le is lehet hülyézni.
S.Z.

Kiss Károly:

Kedves Zoltán,

kérdésed egyszerűbben is feltehető: miért foglalkozunk olyasmivel, ami a végső kérdések körbe tartozik, és amire csak a vallás vagy a metafizika tud választ adni. (A jól ismert meghatározás szerint a miértekre a vallás és a metafizika adja meg a választ, a tudomány a hogyanokat vizsgálja.) A válasz pedig nagyon egyszerű: azért, mert képesek vagyunk ilyen kérdéseket feltenni.

70 ezer évvel ezelőtt a homo sapiens elődje még nem volt képes az elvont gondolkodásra, ennél fogva ilyen kérdéseket sem tudott feltenni. Ha egy csimpánznak masnit kötök a hajába, és kezébe adok egy tükröt, azonnal odakap: hát ez meg micsoda? Mi van itt a fejemen? Azaz van öntudata, van éntudata. De az még nem elég ahhoz, hogy az élet értelméről morfondírozzon. (A kutya már egyszerűbb eset, ha tükröt mutatok neki, zavarba jön: ez most kicsoda? – micsoda? Egy másik kutya? – Neki még csak tudata van.) Azért teszünk fel ilyen kérdéseket, mert van öntudatunk, tudatosan éljük az életünket és képesek vagyunk gondolkodni életünk értelméről.

De ahelyett, hogy azt kérdeznénk, mi értelme van annak, hogy létezzünk (aki nem találja örömét benne, az nem érdemli meg az életet), célszerűbb azt kérdezni, hogy mennyire vagyunk képesek befolyásolni az életünket, és ami velünk történik. (Nem az egyes ember a saját életét, vagy egy társadalom a jövőjét – ezt többnyire tudjuk –, hanem mi, emberiség, a fajtánk sorsát.)

Nyilvánvaló, hogy valamennyire képesek vagyunk, hiszen pl. Hiroshima óta nem dobunk le egymásra atombombákat, és a nemzetközi együttműködés óriási méretű és hatalmas sikereket hoz.) És – hogy közelebb menjünk a témához –**képesek vagyunk-e befolyásolni a műszaki fejlődést?** Mert nyilvánvaló, hogy sorsunkat az dönti el. Az erről való gondolkodás óriási ívet futott be: a klasszikus görög filozófusok a „techné”-ről úgy gondolkodtak, mint külső, kívülálló tényezőről. Ma viszont már Bernard Stiegler pl. azt vallja, hogy a technika emberré válásunk nélkülözhetetlen része volt, ennél fogva emberi mivoltunknak is az. – Amiből az következik, hogy nem választhatunk a műszaki fejlődéstől eltérő, külön utat; az egyben a mi saját fejlődésünk, ember és technikája nem választható szét.

Gotthard Günter kiberfilozófus azt vallja, hogy bármely dolog vagy jelenség csak egy magasabb szintről érthető meg (tudomásom szerint erről az én interpretálásomban olvastál), s ebből kifolyólag nem vagyunk abban a helyzetben, hogy megértsük, és pláne, hogy irányítsuk sorsunkat. Az felsőbb tudati szinteken dől el. (Erre utalsz a világ hierarchikus elrendezését emlegetve.) A csótány, vagy a prérifarkasok szintjén ez így is van. De az Univerzum legcsodálatosabb jelensége mégis csak az emberi agy, és van öntudatunk, tudatosan képesek vagyunk alakítani a jövőnket. Számomra a fő kérdés az, hogy képesek vagyunk-e uralni az általunk létrehozott technológiát.

Maradjunk annyiban, hogy Te értelmetlennek tartod, hogy olyasmiről gondolkodjunk, aminek nem látjuk, nem láthatjuk a „keretrendszerét”. én meg azt mondom, hogy ha már van öntudatunk, értelmünk és éntudatunk, és nyilvánvalóan képesek vagyunk – ha korlátozottan is – befolyásolni a sorsunkat, miért ne használjuk értelmi képességeinket?

Te ismered, mert „Individualizáció, személyiség, mesterséges intelligencia” c. tanulmánykötetünk társszerzője vagy, de másoknak szives figyelmébe ajánlom „Kinek a kezében van a sorsunk – technofilozófia” c. rövid, 12 oldalas tanulmányomat: https://utodaink-jovoje.hu/mi-konyv/az_en.pdf

(Levélzáró mondatodból az következik, hogy aki téged lehülyéz, az nem gondolkodik; én gondolkodom...)

Barátsággal üdvözöllek KK

Sütő Zoltán:

Kedves Mindenki!

Gondoltam, dobok egy követ az állóvízbe. (Minekutána úgy láttam, hogy Károlyon kívül nagyon nem kavart fel senkit a tárgy.) Károllyal persze jól ismerjük egymást, és ő ért ahhoz, hogy azt, amit én kiélezni látok célszerűnek, nyugodt stílusban, rengeteg hivatkozással, kellemes érdektelenségbe mossa. Ezért aztán én általában egy forduló után kiszállok a történetből. Itt most csak a többi érdekelt nem igazán érzékelhető, de feltételezhető jelenléte miatt még egy körre vállalkozom. (Többre nem.)

Tehát én használtam egy logikai relációt, méghozzá az "értelme van" relációt egy "dolog" esetében, ha az egy hierarchikus felettesben értelmeződik. Károly használ egy másik fogalmat, méghozzá a "tudatosság" fogalmat. Az a rossz hírem van, hogy a két megfogalmazás nem független egymástól. Tudatos cselekvés is csak az lehet, aminek van értelme. Ez látszólag nem így van, mert elvben pl. egy gyermek rendkívül tudatos lehet abban, hogy minden nap megdézsmálja az önkiszolgáló bolt csokoládé pultját, és ilyen módon naponta elfogyasszon fél kg csokoládét. Ez pedig akarától függetlenül cukorbetegséghez, végsősoron halálhoz vezet. Tehát, bár ugyanaz a cselekvés a csokoládéfogyasztás szempontjából tudatosnak nevezhető, a gyermek teljes életét tekintve pedig öntudatlannak. Amennyiben megfelelő alapossággal végiggondoljuk a példából levonható bővebb következtetéseket, nyilvánvalónak nevezhető, hogy a tudatosság éppen ugyanabba hierarchikus rendbe tagozódik, mint az "értelme van" kategória. Sőt, az is

kijelenthető, hogy csak az a cselekvés tudatos, amelyiknek értelme van. Értelme viszont csak annak van, amiről tudjuk, hogy miben értelmeződik.

Fentiek alapján ajánlom mindenki figyelmébe a "fejlődés" szót is. Fejlődés persze van. A gyermek, normális esetben szépen fejlődik fizikailag is, értelmileg is. (Előbb-utóbb felnőtt a tudata a cukorbetegség megértéséhez, és lemond régi szenvedélyéről.) Azután a technika és a különböző technológiák is szépen fejlődnek, amennyiben időarányosan vizsgáljuk állapotukat és képességeiket. Kétségtelenül egy mai lőfegyver fejlettebb, mint egy visszacsapó íj. Vagy egy mai GPS-vezérlésű traktor fejlettebb eszköz elvégezni a mélyszántást, mint egy eke, két befogott lóval. Azután, hogy vegyünk valami értelmetlen dolgot: egy katona feladatul kapja, hogy egyik nap ásson ki egy 3 m mélygödört, a másik nap temesse be. Azután megint ássa ki, és megint temesse be. (Anno kaptunk ilyen feladatokat.) Természetesen ennél sokkal fejlettebb, ha ugyanezt a dolgot a katona nem ásóval és lapáttal végzi, hanem markológéppel. Tehát ez bizonyosan fejlettebb, csak éppen nincs értelme.

Talán ez a példa ostobának tűnik, de azért azt megmutatja, hogy önmagában az a tény, hogy valami fejlettebb, nem minősít. Sajnos, a fejlődés is csak akkor érték, ha értelmes. (A fejlődés által hatékonyabban valósítja meg azt a dolgot, aminek értelme van.)

Na most, fejlődik-e attól az ember, avagy az emberi kultúra, ha fejlődik a technika, fejlődik a technológia?

Sajnos erre a kérdésre egyetlen esetben lehetne igennel válaszolni, ha tudnánk, arra a kérdésre válaszolni, hogy mi az emberi élet értelme. Amennyiben nem tudjuk, hogy mi az emberi élet értelme, nem tudhatjuk, hogy ennek az egész, fene nagy fejlődésnek van-e értelme. Sőt, semmiféle biztosítékunk nincsen arra, hogy csakúgy, mint a csokoládét zabáló gyermek, éppen az emberi élet ellenében hajszoljuk totál értelmetlenül a technikai és technológiai fejlődést.

Szemben tehát Károly állításával, szerintem az ember egyrészt nem ismeri cselekedetei értelmét, mivel nem ismeri saját élete értelmét. Következésképpen cselekvéseinek részfolyamataiban tudatos ugyan, de összességében egyáltalán nem tudatos, és az egész kultúrája jelenleg semmilyen visszaigazolással nem bír.

Például a tudományokra vonatkoztatva, méghozzá különös tekintettel a természettudományokra, nem az a probléma, mintha nem lennének logikai alapon követhetők, avagy logikailag igazak ezek a tudományok, hanem sajnos az, hogy az emberi élet szempontjából lényegtelenek. Az emberi életnek van saját problematikája, mint ahogy a kalapács problematikája az, hogy szöveget tudjon beverni. Azonban az emberi élet problematikájában a tudományok egyáltalán nem rendelkeznek kompetenciával. (- Bár azért jól el lehet velük szórakozni.)

Megjegyzem, hogy az emberi élet problematikájáról megelőző korokban sokkal többet és lényegibbet tudtak emberek (bár csak kivételes emberek), mint ma. Ehhez képest elég kérdéses fejlődésről beszélni.

Károly kincstári optimizmusát valószínűleg már nemcsak én nem osztom a tudományokkal és a kultúra trendjével kapcsolatban, hanem egyre többen. A Károly által említett szervezetek, mégpedig akár a globális tudományos szervezetek, akár a társadalmi szervezetek az utóbbi két évtizedben sajnálatosan lejáratoztak, mégpedig okkal járatódtak le, és bebizonyították magukról, hogy soha nem azok voltak, mint amiknek magam is hittem még a naiv szocializmusban. Amit pénz mozgat, azt a

pénz megveszi. És amit a pénz megvett, az csak úgy táncolhat, ahogy a pénz fütyül. (Sajnos a tudományt is a pénz mozgatja.)

Ajánlom mindenki figyelmébe Vona Gábor most megjelent könyvét. Meglepő módon, egy volt politikus fel tud nőni az érvényes kérdésfeltevések feladatához. (Persze, lehet, hogy őt is pénz mozgatja, viszont a kérdésfeltevései feltétlen a lényegre irányulnak. És mindenki megadhatja a kérdésekre tudása és gondolkozási felelőssége szerint a neki érvényes válaszokat.)

Ezek után mindenkinek nyugalmas éjszakát és szép álmokat kívánok:
S.Z.

Kiss Károly:

Kedves Mindnyájakatok!

Az elmúlt években Sütő Zolival sokszor vitatkoztunk, de minden vita befulladt.

Ő logikai konstrukciókban gondolkodik. Felállít egy logikai keretet, és a szóbanforgó témát azon belül vizsgálja: logikus vagy nem logikus. Az én kiindulópontom viszont a tények, adatok. (Ami persze logikai-filozófiai szempontból már eleve kérdéses; hogy mit tekintünk ténynek, valóságnak...) És a társadalmi összefüggések, törvényszerűségek. (A természet-tudományok közül az evolúcióhoz értek valamit.)

Szóval így jártunk most is.

Még annyit, hogy az az állítás, hogy nem ismerjük az emberi lét értelmét, lehet egy logikai konstrukcióban helyénvaló, de az én szememben annak az emberi kultúrának az arconcsapása, amely sok évezreden át arra törekedett, hogy értelmet adjon a létezésünknek.

Faust mestert ajánlom figyelmetekbe: „*Fakó minden teória, s a lét aranyló fája zöld*”.

Sziv. üdv.

KK

Botos Katalin:

Én Kiss Károllyal értek egyet.

Kiss Károly:

Utószó:

Egy Hankiss idézetet keresek, de hiába, nem találok, valószínűleg az Emberi kalandban írja:

Az emberi lét értelme az, hogy intelligenciát, tudatosságot és szeretetet vigyen egy tudat, intelligencia és szeretet nélküli sötét kozmoszba...

Ez logikátlan lenne? Mit számít ehhez képest a logika!

KK

Harangozó Gábor:

Karcsi,

Hankiss E. szabadságot, méltóságot és értelmet szeretne az univerzumba vinni (így az intelligencia része stimmel). Ezt tekinti az emberi kalandnak.

Az én kiadásomban egyébként a címlapon van ez a mottó:

Kövekből, intézményekből és szimbólumokból a szabadság, a méltóság és az értelem világát fölépíteni egy olyan Univerzumban, amelyben lehet, hogy nincs szabadság, nincs méltóság és nincs értelem: ez a nagy emberi kaland.

Üdvözöl,

Gábor

Major Gyöngyi:

Kedves Tanár Úr!

A kérdésselvetés a lényeg. Mert az bizonyára lényegi! Éppen itt és most.

Ténylegesen egy új világ/paradigma/identitás - vagy nevezzük bárminek is - küszöbén.

Ezt a szóban forgó intellektuális feszültséget sem gondolom másnak, mint gondolati konstrukciók egymásnak feszülésének, miközben az igazság talán legbizonyosabban éppen magának a feszültségnek a szükségszerűsége.

A magam részéről a bizonytalanság feszültségének kivetüléseként értelmezem a fenti gondolatcsere-kísérletet, mégpedig annak a bizonytalanságnak, amelyet mindannyian érzékelünk, s amely egyre inkább borzolja valamennyiünk idegrendszerét. Éppen az az idegesítő, hogy értelmezhetetlen. Valami teljesen újszerű kísért itt, mint ami elgondolható lehetett eddig.

Azonban egyáltalán nem bizonyos, hogy mindezt az eszeveszettséget a jövő bizonytalansága generálja. Szerintem ez az, ami valóban tébolyító az egész jelenségben. Amiről következésképpen nem is szívesen szólalunk meg. Kinek van bátorsága vitába bocsátkozni arról az örületről, aminek úgy sejlik az a lényege hogy a "bombabiztosnak" gondolt múltunk - (a múltunkat és jövőnket értelmező gondolati konstrukciók alapja) válik bizonytalanná...? A kapaszkodóinkat, a talajt veszítjük el, miközben mi mégsem szeretnénk beleveszni ebbe a történetbe.

Innen kell most továbblépni. Ehhez kell a bátorság és a bátorítás!

Talán mégis legjobbkor kerül ki a nyomdából a várva-várt kötetünk, mert nem engedi majd, hogy beragadjunk a küszöb fogdájába. Márpedig, ha az ajtó kinyílik, nekünk is lépni kell!

Szervezzünk konferenciával egybekötött bemutatót! A moderátor szerepét vállalom. A kihívás/felelősség pedig tényleg komoly.

És vagyunk még számosan, akik tisztelettel tekintenek a bátrakra és követik őket!

Szeretettel üdv.

Gyöngyi

MGy

Csikvári F. András:

Elnézést kérek, hogy az Utószó után megjegyzést teszek, vegyék lépcsőházi megjegyzésnek.

Nem ismertem Hankiss ezen mondását, nekem, mint ateistának nagyon tetszik.

De bizonyos, hogy nagyon sok embernek elfogadhatatlan. Például a keresztények szerint igenis van az életnek értelme: az Isten dicsőítése.

Másrészt több olyan filozófia is van amely egy az univerzumban létező közös tudatról beszél. Ilyen például a Pánpszichizmus: E szerint a tudat a világegyetem alapvető aspektusa, amely a valóság minden szintjén létezik, még az élettelen tárgyakban is. A pánpszichizmus szerint az egyéni tudatosság ebből az egyetemes tudatosságból ered, illetve ehhez az egyetemes tudatossághoz kapcsolódik.

Ez szintén nem egyeztethető össze Hankissal.

András

Botos Katalin:

Tudom, fontos a lét értelme... De én feltételezem, hogy a napi cselekedeteimet vezérelni tudom akkor is, ha a legvégsőbb kérdésekre nincs válaszom..Nekem is tetszik – mint Csikvári Andrásnak – a Hankiss mondása, de nem mint ateistának, hanem éppen, mint a maga módján hívőnek... (Megjegyzem, a legnagyobb tudós fizikusok döntő többsége hitt a transzcendenciában, ha tetszik, Istenben...Nem gondolnám magamat okosabbnak náluk). Hisz az én vallási nézeteim alapja, legfontosabb tétele, hogy *Szeretet az Isten*... mi lenne tehát szebb cél és értelem az életben, mint szeretetet vinni egy szeretet nélküli világba?! S mivel mindig nagyra becsültem az *értelmet*, értelmes cselekvésekkel tölteni meg véges időnkét... így az intelligencia bevitele a világmindenségbe is egy cél... BK

2023. augusztus